

Maj 2011



# info

## CSV Sydøstfyn

### **30 meter livline**

Kenneth Gonzalez Valle blev svært hjerneskadet ved en trafikulykke. 30 meter netkabel blev hans livline til familie og venner **Side 2**

### **Efterværn gør en forskel**

Efterværn kan fastholde ressource-svage unge i job, og CSV Sydøstfyn arbejder på at få en forsøgsordning i Svendborg gjort permanent **Side 4**

### **Adgang til cyberspace**

Fem medarbejdere på Værkstedsgården i Rudkøbing har erobret internettet og fundet både familie og kæreste **Side 6**

### **Jeg vil ha' styr på mit liv**

Pilotprojekt i Nyborg skal afprøve, om skræddersyet undervisning kan hjælpe sårbare unge til uddannelse eller job **Side 7**

### **Her bestemmer jeg**


Henriette Boutrup fra Ærø er elev på den 3-årige ungdomsuddannelse og bor på CSV Sydøstfyns kollegie for at slippe for den lange transport frem og tilbage **Side 8**

### **Nu kan jeg læse en avis**

Efter et halvt år med FVU-undervisning hver onsdag har Dorthe Lindemann, Faaborg, brudt læsekoden **Side 10**

### **Kontakt CSV Sydøstfyn**

Bagsiden



Klaus Bastholm er pedelmed-hjælper på Hotel Christiansminde i Svendborg. Han er tidligere elev på CSV Sydøstfyn og med i centrets efterværnsordning **Side 4**



Jens Schrøder  
Centerleder  
CSV Sydøstfyn

## Kære læser!

Velkommen til Info – CSV Sydøstfyns nyhedsbrev, som fremover vil udkomme tre gange om året.

Med Info vil vi gerne holde vores samarbejdspartnere informeret om vores måde at løse opgaverne på, herunder nye tiltag og projekter.

I det daglige oplever vi ofte, hvor meget selv bittesmå nyskabelser kan betyde for den enkelte elev og kursist. Formålet med nyhedsbrevet er derfor også at videndele og således bidrage til udviklingen af den kompenserende specialundervisning.

Vores elever og kursister er vidt forskellige, men udgør tilsammen nogle af de svageste og mest usynlige grupper i vores samfund. De træder sjældent selv frem med deres ønsker og behov, men deres meninger er vigtige for den stadige udvikling af undervisningen. Derfor vil Info også være en platform for elever og kursister.

Det er gratis at abonnere på Info, så har du lyst til at følge med, skal du blot sende en mail til [csvsydostfyn@svendborg.dk](mailto:csvsydostfyn@svendborg.dk) med navn og adresse og anføre "Abonnement Info" i emnefeltet.

Vi hører også gerne fra dig, hvis du har ideer til artikler og forslag til forbedringer.

God fornøjelse med Info!

### Info - Maj 2011

Nyhedsbrev fra CSV Sydøstfyn  
Udkommer tre gange årligt  
Ansvarshavende redaktør: Centerleder Jens Schrøder  
Fotos: Fagfotografen.dk, Thomas Uwe Jørgensen, Bent Damgaard  
Tekst: Benthe Hjorth Chr.  
Layout: Grafisk Afdeling, Svendborg Kommune  
Print: Trykteam

# 30 meter livline!

Af IKT-vejleder og speciallærer Jens Andreassen, CSV Sydøstfyn

**På vej mod en ny** undervisningsopgave på en institution for bl.a. senhjerneskadede må jeg lige ud og tjekke, om de 30 meter netkabel stadig ligger i bagagerummet. For jeg ved, at det hele står og falder med det kabel.

Heldigvis er det stadig om bord.

Ved ankomsten til institutionen i Faaborg-Midtfyn Kommune lykkes det mig at finde vej til den unge mand, Kenneth Gonzalez Valle, som jeg skal undervise.

**Jeg har forstået**, at opgaven er lidt af et eksperiment, og at det vil være en bedrift at fastholde Kenneths motivation og koncentration i 15-20 minutter. Han er svært hjerneskadet efter en trafikulykke. Skaden har bl.a. elimineret hans initiativtagning, og han mangler mulighed for at ytre sine ønsker ud over de tilbud, der er indfældet i den daglige ramme.

Som underviser er jeg derfor nødt til at aflæse og tolke Kenneths behov og ønsker om større livskvalitet og indtænke dem i undervisningen.

**Mit kabel får** netforbindelse på kontoret og bliver trukket gennem et vindue, over et havehjørne og ind i Kenneths værelse, hvor det om lidt vil være knald eller fald for mine gode hensigter.

Nettet virker! Kenneth følger

## En revolution!

"IT-undervisningen var en hel revolution for Kenneth. Det var fantastisk. Jeg havde selv kæmpet med at finde brugbare løsninger og ikke rigtig nået nogen vegne.

Men så kom Jens Andreassen. Han brugte sin intuition og følte sig frem, og han åbnede en helt ny verden for Kenneth," siger Kenneth's mor, Birgit Leszczynski.

"Kenneth blev løftet op, og hans gensynsglæde ved at have kontakt med en computer igen var

med til værelset, og jeg mærker intuitivt hans interesse.

Jeg ved, at han studerede økonomi før skaden, at faderen bor i Mexico og moderen i Danmark. For at afdække hans geografiske univers, sætter jeg indledningsvis planeten i stille rotation på Google Earth og beder ham udpege Mexico, når det kan lade sig gøre. Og han gør det!

Vi dykker til et lavere luftlag og tager retning mod hans næste udpegnings. Til sidst ligger vi klar til landing lige over Acapulco, hvor vi omsider lander i det hotelkompleks, hvor hans far er restauratør.

Fly-metaforen ligger lige for – både fordi Google Earth lægger op til det, og fordi moderen er stewardesse. Det er dog lidt svært at finde hende i København.

Som afslutning på flyveturen lander vi på institutionen.

**Eventuelle blokeringer** er lagt til side, og jeg får lov til at tage et portrætfoto, der bliver sendt på nettet og skåret til et puslespil.

At samle sit eget portræt som brikker i et puslespil siger noget væsentligt om opfattelse af dele og helhed. Efterfølgende afdækning af talforståelse, læse- og skrivefærdigheder samt tidsangivelser giver vigtige oplysninger om det univers, man som underviser ydmygt bevæger sig i.

stor. Undervisningen bibragte ham utrolig meget, og jeg var begejstret og meget stolt af ham.

Det var fantastisk at skype med Mexico sammen med ham. Jeg kan slet ikke få armene ned, når jeg taler om det. Jens Andreasens store indsats har betydet en verden til forskel for os.

Jeg håber meget, at andre senhjerneskadede får de samme muligheder for at få fordel og glæde af IT."

Glæden er stor, når de anslåede 15-20 minutter bliver til halvanden time – og afsluttes med kursistens tydelige appetit på mere.

**Uden teknologiske** kommunikationsmuligheder er Kenneth hægtet af sit naturlige netværk af familie og venner og derfor stærkt isoleret. En grundlæggende forudsætning for succes er således, at undervisningen udfolder sig i den reelle/virtuelle verden og ikke er afgrænset til småspil og øvelser i lukkede rum og programmer.

Undervisningen skal have personlig betydning, være vedkommende og have et perspektiv. Underviseren skal ikke blot optræde som et underholdende og adspredende indslag en gang om ugen, men alliere sig med alle de støttekontaktpersoner, venner, bekend-

te og familiemedlemmer, der er omkring den pågældende kursist.

Det primære mål for undervisningen bliver først og fremmest at forsøge at tilvejebringe kommunikationsmuligheder for Kenneth og appellere til hans netværk og institutionens ansatte om at bistå. Alle skal være med til at gøre mailboksen til et spændende, øjenåbnende og bevidsthedsdannende bekendtskab, der kalder på initiativ og interaktion.

**Efter et års undervisning** er Kenneth takket være bl.a. Skype og mails igen i kontakt med sit sociale netværk både i Europa og Mexico.

Kenneth blev skadet for 7 år siden, og han er i dag 33 år.



IKT-vejleder og speciallærer Jens Andreassen med kursist Kenneth Gonzalez Valle på skærmen i baggrunden.

## Underviserens udfordring

Jens Andreassen er IKT-vejleder på CSV Sydøstfyn og tovholder for netværket for IKT-vejledere i Region Syddanmark. (IKT = Informations- og Kommunikations Teknologi).

"Digitaliseringen af samfundet rummer fantastiske muligheder inden for specialundervisningen," siger han. "På trods af underviserens parathed står de praktiske omstændigheder imidlertid ofte i vejen for oplagte og velegnede løsninger.

Om undervisningen bærer frugt, kommer derfor let til at afhænge af den enkelte underviseres mulighed for at skabe alliance med både kursisten og kursistens faglige og sociale netværk. Det kan være nødvendigt at udfordre konventioner, vanetænkning og ressourceforbrug – og det er en udfordring for os som undervisere."

## Undervisning af senhjerneskadede

CSV Sydøstfyn underviser unge og voksne med en sent erhvervet hjerneskade. Målet er at afhjælpe eller begrænse virkningen af hjerneskaden, således at man lærer at genetablere eller kompensere for de tabte funktioner.

Undervisningen foregår lokalt i de enkelte kommuner, fortrinsvis på små hold. Hvis særlige forhold gør sig gældende, som i Kenneths tilfælde, kan en kursist få ene-undervisning.

## Fuld accept på arbejdspladsen

**Klaus Bastholm**, 22 år, er ansat i fleksjob på fuld tid på Hotel Christiansminde i Svendborg. Titlen er pedelmedhjælper, og jobbet består af pedelopgaver af enhver slags. I vinterhalvåret er han desuden i opvasken to gange om ugen.

Som elev på den 3-årige ungdomsuddannelse på CSV Sydøstfyn var Klaus' største ønske et job på det almindelige arbejdsmarked. Han kom derfor i jobtræning på CSV Sydøstfyns jobtræningscenter og derefter i praktik på Hotel Christiansminde som pedelmedhjælper.

Klaus var glad for jobbet, og virksomheden var glad for ham, så efter fire måneders praktik og arbejdsprøvning blev han ansat i fleksjob i januar 2009.

"Jeg er rigtig tilfreds med mit job og meget glad for at have et arbejde," siger han.



Pedelmedhjælper Klaus Bastholm sammen med sin arbejdsgiver og mentor, pedel Jesper Hansen, Hotel Christiansminde.

"Der er fuld accept af Klaus på arbejdspladsen. De andre støtter ham, hvor de kan," siger Klaus' arbejdsgiver og mentor, pedel Jesper Hansen, Hotel Christiansminde. "Sidste år blev han kåret som kvartalets medarbejder, og for nylig har han været med på personaletur til Barcelona sammen med os andre.

Klaus udfylder en funktion, og virksomheden får en forståelse for resourcesvage unge og deres problemer."

På grund af Klaus' ansættelse blev Jesper medlem af mentorsystemet i Svendborg, hvor han synes, at der har været god sparring at hente. Og når det har brændt på i forhold til Klaus, har han benyttet muligheden for at ringe til jobkonsulent Bent Damgaard for sparring og bistand.

Lærer Else Starbæk Olsen, som sammen med Bent Damgaard udgør CSV Sydøstfyns efterværnsteam, er klar med gode råd, når der er jobklub.



# Efterværn gør en forskel

**Lokalet summer.** 23 unge har travlt med at hilse på hinanden.

"Hej, hvordan går det?"

"Er du glad for jobbet?"

CSV Sydøstfyns jobklub for tidligere elever, der er i job, er godt i gang. Jobkonsulent Bent Damgaard må råbe højt for at skaffe sig ørenlyd, så han kan klare den officielle del af aftenen.

"Julefrokosten blev jo aflyst, så skal vi ikke holde en påskefrokost," lyder det fra en af de unge, da Bent åbner for spørgsmål. Forslaget bliver godt modtaget, og et par af de unge påtager sig at arbejde videre med det.

I jobklubben mødes de unge og skaber relationer – og får coaching og støtte i forbindelse med problemer på arbejdspladsen.

"Det er et fint sted for os at mødes," siger Jonas Nygaard Jensen, som er i gang med en erhvervsfaglig grunduddannelse som pedelmedhjælper på bostedet Vestereng i Skårup.

"Ja, det er fint, og vi lærer nogle folk at kende," siger Hanne Ravnholt Jespersen, som er ansat som medhjælper i Den Blå Gård.

"De første gange var folk mere stille, men nu snakker de sammen

på tværs," siger Signe Mortensen. Hun er også ansat på Vestereng – som medhjælper i café og vaskeri samt i rengøringen.

**Klubben er resultat** af et forsøgsprojekt med efterværn, som CSV Sydøstfyn gennemførte i 2010 under overskriften "Fastholdelse af resourcesvage unge på arbejdsmarkedet".

24 tidligere elever på centrets 3-årige ungdomsuddannelse deltog i projektet. Det viste, at hvis de unge får støtte i form af efterværn, kan en stor del af dem fastholdes i job – også i en arbejdsløshedstid.

I forløbet blev der udviklet og afprøvet konkrete efterværnsmetoder, og anbefalingerne er, at efterværn bliver en permanent ordning i form af en "efterværnsmand" og en jobklub.

"Efterværnsmanden" skal fungere som hotline, støtte de unge, fungere som sparringspartner for arbejdsgiverne samt koordinere samarbejdet mellem alle parter omkring den enkelte unge.

**Om baggrunden** for forsøgsprojektet siger Bent: "Vi har eget jobtræningscenter og arbejder målrettet med at udsluse de unge

til først praktik og derefter til fleks- eller skånejob i lokale virksomheder.

Når jobbet er på plads, stopper vores kontakt med de unge formelt, men ofte føler de sig uden "livline" i forhold til jobbet, og når de møder problemer, dropper de let ud. Det kan være praktiske problemer som at komme op om morgenen eller sociale problemer som ensomhed."

Bent står for kontakten til arbejdsgiverne og har i mange tilfælde fungeret som "livline" med besøg på arbejdspladserne og åben telefon for de unge i sin fritid. Både de unge og deres arbejdsgivere har efterlyst efterværn.

**Lige nu er CSV Sydøstfyn i fuld gang** med at undersøge mulighederne for at gøre efterværn til en

permanent ordning for de tidligere elever i job.

Det lokale Beskæftigelsesråd finansierede forsøgsprojektet, og rådet anser efterværn for resourcesvage unge i job for så vigtigt, at det har bevilget 60.000 kr. til at fortsætte efterværnet frem til sommerferien, mens mulighederne for en fast ordning bliver undersøgt.

De unge håber meget, at ordningen fortsætter. "Jeg har en aftale med Bent om, at jeg bare kan ringe, hvis der er noget. Det giver trykthed, så jeg måske slet ikke får brug for at ringe," siger Jonas Nygaard Jensen.

## Jobklub "På Hjørnet"

Jobklubben har fået fast mødested "På Hjørnet" i Vestergade i Svendborg. Det er et værested, som er base for kommunens hjemmevejledere. De har for nylig oprettet en ungeklub, hvor også CSV Sydøstfyns tidligere elever deltager, og hvor CSV Sydøstfyns efterværnsteam løbende vil holde jobklub.

"Det giver en god synergieffekt, fordi vi "På Hjørnet" kan møde de unge sammen med deres hjemmvejledere," siger CSV Sydøstfyns efterværnsteam, jobkonsulent Bent Damgaard og lærer Else Starbæk Olsen.



Jobkonsulent Bent Damgaard benytter jobklubben til at høre, hvordan de unge har det med deres arbejde.

## Jeg er så glad for mit job

"Jeg er så glad for mit job og mine kollegaer," siger Heidi Rosenbæk, 26 år, og ansat i skånejob i 30 timer om ugen på Ollerup Plejehjem.

Hedi er blæksprutte og hjælper med de praktiske opgaver. Bl.a. anretter hun morgenmad til beboerne og deltager i plejen.

Heidi var i 2008 med i et projekt, hvor CSV Sydøstfyn opkvalificerede en gruppe elever til fleks- eller skånejob på det sociale område. Det førte til en fastansættelse på Ollerup Plejehjem i januar 2009.

"Mine arbejdsopgaver er blevet større med årene. Jeg har fået mere ansvar, og nu arbejder jeg også hver anden weekend.

Jeg har kontaktet Bent, hvis der har været noget, og så klarer vi tingene sammen. Det er rart at have en, man kan kontakte, så jeg vil gerne have, at det fortsætter," siger Heidi.



Heidi Rosenbæk (tv), sammen med sektionsleder Berit Klit Larsen og sin mentor, social- og sundhedsassistent Lone Eriksen, på Ollerup Plejehjem.

**Ollerup Plejehjem** har ud over Heidi haft syv unge fra CSV Sydøstfyn i praktik og arbejdsprøvning inden for de sidste fire år. "Vi lærer noget hver gang," siger sektionsleder Berit Klit Larsen og Heidis mentor, social- og sundhedsassistent Lone Eriksen, som begge ofte har benyttet sig af muligheden for at ringe til jobkonsulent Bent Damgaard, når de havde brug for sparring.

"Holdningen her på stedet er, at vi skal kunne magte ansættelsen af de unge. Vi ønsker at tage et socialt ansvar og medvirke til et værdigt liv for de unge.

Vi får jo også noget ud af det. De faglærte får mere tid til egentlige plejeopgaver, og medarbejderne som helhed får en større rummelighed, som også smitter af i plejen."

# Adgang til cyberspace torsdag mellem 9 til 12

**Når lærer** Peder Købke Rimmer hver torsdag morgen lidt i 9 ruller ind på parkeringspladsen foran det beskyttede værksted, Værkstedsgården, i Rudkøbing, står fem af medarbejderne klar til at modtage ham.

De næste tre timer sidder de limet foran hver sin computer med Peder som vejleder og supporter.

**De fem fik** efter eget ønske oprettet EDB-holdet for et par år siden. Dengang havde de knapt set en computer, men ønsket om at få adgang til den nye verden var stor.

Værkstedsgården kontaktede CSV Sydøstfyn og bad om en EDB-kyndig lærer. Peder blev sat på opgaven, og

nu bevæger kursisterne sig hjemmevant rundt i cyberspace.

**Hans Peter Karlebjerg** tjekker mailen for at se, om der er nyt fra kæresten på Ærø. "Hende fandt jeg sidste år på datingsiden knuus.dk," fortæller han. "Vi skriver sammen, og jeg har også besøgt hende."

Så går han på Facebook. "Her er jeg kommet i kontakt med min kusine, som bor på en gård på Sjælland. Vi skriver sammen hver torsdag," siger han.

Snart vil han kunne gå på nettet, når han har lyst, og ikke kun om torsdagen. Han har nemlig med Peders hjælp købt sin egen bærbare computer, og Peder er nu ved at tilpasse den til hans behov.

Kim Jensen får support af lærer Peder Købke Rimmer. I baggrunden Bo Andersen.



## Flyvende lærere

Peder Købke Rimmer er en af CSV Sydøstfyns flyvende speciallærere, som tager rundt og underviser udviklingshæmmede, sindslidende og senhjerneskadede der, hvor de er – så de slipper for transporten til CSV Sydøst-

fyn. Undervisningen foregår bl.a. på væresteder og beskyttede værksteder, og Peder har været flyvende i 15 år.

"Jeg er rundt forskellige steder hver eneste dag, og det har jeg det dejligt med," siger han. "Jeg kan godt lide variationen, og der er jo også lidt pauser undervejs. Det er en fordel,

"Billedet forsvandt," lyder det fra en af kursisterne. Peder er straks ved hans side og mumler: "Det var da mærkeligt." Et minut efter har han løst problemet, og der bliver surfet videre.

"Kursisterne arbejder meget selvstændigt og skal kun have lidt hjælp en gang imellem," siger han. "De startede med at lære en computer at kende, og så gik vi videre til mailprogrammer, spil og Facebook. Flere af kursisterne kan læse og skrive lidt, og de bliver bedre og bedre til det gennem brug af nettet."

**Holdet er nu i gang** med at lære billedredigering. Det gør de fem bl.a. ved at lave en fotobog om Værkstedsgårdens flytning for nylig fra Lindelse til Rudkøbing. Gennem et år har de fotograferet forberedelserne og selve flytningen.

"Se her," siger Bo Andersen og viser billederne på sin computer. Der er rigtig mange - 1000 i alt. Han er en af de kursister, der kun har adgang til en computer, når holdet får undervisning om torsdagen. Bo er hurtigt inde på hotmail, hvor han skriver sammen med sin familie.

Kim Jensen har også kun adgang til en computer om torsdagen. Han surfer rundt og bruger "Adgang for alle" til at få læst teksterne på nettet op. Han ryster meget på hænderne og har derfor en speciel mus, som sikrer, at han kan placere cursoren uden problemer.

**De fem kursister** er med lærerens ord et meget stabilt hold. Det hører til sjældenhederne, at de ikke er fuldtallige, når han ankommer torsdag morgen.

Alle fem arbejder på Værkstedsgårdens træværksted, hvor de bl.a. laver paller til vinduer.

Værkstedsgården har 40 medarbejdere fra Sydøstfyn og Langeland, og deres dag er en blanding af arbejde, undervisning og aktiviteter.

især når man underviser sindslidende. Det kan godt kræve psykisk meget af underviseren."

Peder underviser også enkelte kursister i deres eget hjem: "Det er typisk folk, der har mistet førligheden, og som f.eks. skal styre computeren med en refleksbrik i panden eller en mundmus.



Brian Jakobsen og lærer Susanne Fabech i gang med undervisningen.

## Nu vil jeg ha' styr på mit liv!

**Efter mange år** med rod i tilværelsen, er Brian Jakobsen, 29 år, fast besluttet: "Nu vil jeg ha' styr på mit liv!"

Han deltager i et pilotprojekt for sårbare unge på kontanthjælp. Projektet er et samarbejde mellem Jobcenter Nyborg og CSV Sydøstfyns Nyborg Afdeling, og målet er at afprøve, om skræddersyet undervisning og støtte kan hjælpe de unge til uddannelse eller job.

"Jeg er rigtig glad for tilbuddet, og jeg er nået langt med mig selv," siger Brian, som i november 2010 sagde ja til at være med i projektet for at slippe for at få angstdæmpende medicin.

Speciallærer på CSV Sydøstfyn, Susanne Fabech, nikker. "Brian er hverken ordblind eller talblind og har ikke koncentrationsproblemer," siger hun. "Han har bare ikke fået det optimale ud af skolen. Han mangler elementær træning, og det gør vi nu noget ved.

Han kommer til tiden, klør på med både matematik og læsning – og arbejder med sig selv og sine forventninger til fremtiden."

**Rodet i Brians liv** startede i 1. klasse: "Jeg blev mobbet, fordi jeg er født med lidt ganespalte. De andre ventede på

mig, når skolen var slut, og jeg kom tit grædende hjem, fordi jeg var blevet slået. Jeg kom altid for sent i skole. Jeg sad bagerst, og lærerne så mig ikke. Jeg ville jo gerne deltage, men havde svært ved at følge med og fik ikke nok hjælp. Så det endte med, at jeg bare lavede larm og ballade."

I 8. klasse kom Brian på efterskole: "Jeg lavede ikke noget og lærte ikke noget. For ingen skulle bestemme over mig. Jeg startede 9. klasse på en anden efterskole med faste rutiner og rammer. Jeg begyndte at stramme mig an og lære noget. Men de mente ikke, at jeg var god nok til at gå til eksamen, så jeg blev taget ud af skolen - og røg på druk og hash."

Efter to år på produktionsskole, blev Brian 18 og kom på kontanthjælp: "Jeg fik jobtilbud, men blev fyret hver gang, fordi jeg kom for sent og meldte mig syg for tit."

**For at komme væk** fra en omgangskreds med meget misbrug, kom Brian på arbejdsmarkedsuddannelse i Nordjylland. "Jeg lærte at styre mig selv og tage ansvar for arbejdet. Men efter en druktur sprang jeg i luften på grund af skolens

Alle er angstramte, ligesom alle har oplevet mobning og problemer med at klare sig socialt i folkeskolen.

Holdet er planlagt til at køre et halvt år. Herefter vil det blive vurderet, hvor langt den enkelte deltager er - om han eller hun er parat til at komme i praktik, uddannelse eller job, eller om der er

mange regler. Og så var det slut. Jeg nåede at få en grunduddannelse som rengøringsassistent, men ville gerne have haft køkkendelen med.

Så kom jeg på kokkeskole. Det gik også galt. Skolen mente, at jeg skulle tage grundforløbet om, fordi jeg manglede at aflevere et par opgaver. Det ville jeg ikke."

Efter et par kortvarige job og en tid på kontanthjælp blev Brian ansat i en skadeservice-virksomhed: "Det gik supergodt i over et år. Der var styr på tingene, styr på økonomien, jeg boede i egen lejlighed og købte bil."

**Men så kom** en trafikulykke på tværs: "Jeg fik en rygskaade og mistede jobbet. Jeg endte i druk og misbrug. Det hele gik skævt, og jeg begyndte at få angstanfald.

Lægen ville give mig piller mod angsten, men jeg læste om bivirkningerne – og ville ikke tage dem. Så foreslog sagsbehandleren mig at komme med i et nyt projekt og jeg sagde: "Jeg er åben. Bare jeg kan slippe for pillerne!"

Sammen tog vi ud på CSV Sydøstfyn og snakkede med Susanne - og jeg startede med det samme."

**"Vi startede** med at afdække, hvad Brian kan, og hvad han gerne vil med sit liv," siger Susanne. "Så sammen satte vi undervisningen. Noget foregår sammen med de øvrige på holdet, mens andet er individuel undervisning."

"Lige nu har vi aktiv samfundsdeltagelse, hvor vi bl.a. snakker valg," siger Brian. "Jeg har aldrig før fattet, hvad det drejer sig om, og jeg har aldrig stemt. Men nu får jeg noget grundviden.

Sammen med lærerne taler jeg om, hvad jeg vil i fremtiden, og hvad der skal til for at nå mine mål. Jeg vil gerne have en uddannelse for at få fast fodfæste på arbejdsmarkedet. Når jeg har fået angsten tøjlet så meget, at jeg kan klare det, går jeg i gang."

behov for yderligere undervisning.

"Det handler om at starte med de små skridt, og det kan CSV Sydøstfyn, som er meget rummelig over for de sårbare unge," siger gruppeleder i Jobcenter Nyborg, Anette Sørensen.

19-årige Henriette Boutrup fra Ærø er elev på CSV Sydøstfyns 3-årige ungdomsuddannelse i Svendborg og bor på centrets kollegie for at slippe for den lange transport frem og tilbage.

Henriette i sin kollegielejlighed på CSV Sydøstfyn i Svendborg.

## Her bestemmer jeg over mig selv

”Jeg er mere fri, end jeg var derhjemme. Her bestemmer jeg over mig selv og kan gøre, hvad jeg har lyst til. For her har man mulighed for at gøre sig selv lidt fri og blive voksen,” siger Henriette Boutrup, 19 år.

Hun er elev på CSV Sydøstfyns 3-årige ungdomsuddannelse i Svendborg og bor på centrets kollegie sammen med 6 andre elever.

Henriette kommer fra Ærø, hvor hun har boet hos sin bedstemor, siden hun var to år.

Da hun kom i skole, havde hun svært ved at følge med. Derfor skiftede hun til specialskolen Byhaveskolen i Svendborg og blev hver skoledag transporteret i skole og hjem til Ærø igen.

Efter 11. klasse tog hun et år på efterskole – på husholdningsskolen Skårupskolen i Skårup, og i august sidste år startede hun på ungdomsuddannelsen på CSV Sydøstfyn.

”Det var et stort skridt og en anelse hårdt i starten. Jeg var jo vant til Skårupskolen og skulle så starte et nyt sted med nye lærere og nye elever – og et anderledes skema. Men jeg kendte nogen af eleverne fra Byhaveskolen. Det hjalp lidt, og langsomt vænnede jeg mig til det.

Nu har jeg det rigtig fint, og jeg er glad for at være her. Jeg er rigtig glad for lærerne – specielt Else. Hun forstår mig. Hun lytter, og hun er god at snakke med,” siger Henriette,

mens hun sender sin kontaktlærer, Else Starbæk Olsen, et stort smil.

”Jeg bliver bedre og bedre til matematik og dansk. Nu læser jeg bøger. Jeg er i gang med Camilla Läckbergs kriminalromaner. De er fantastiske.

Jeg bliver også bedre til at forstå mig selv. Jeg har mere tillid til mig selv, og jeg tænker, at man er god nok!”

**De første 12 uger** af ungdomsuddannelsen er et afklaringsforløb. ”Her afdækker vi elevernes stærke og svage sider og finder ud af, hvordan de lærer bedst,” siger kontaktlærer Else.

Efter afklaringsforløbet bliver der sat fokus på relationer og netværk.

”Vi har bl.a. arbejdet med, hvordan man er en god vært og en god gæst,” siger Henriette. ”Man smider ikke skoene op på bordet. Man opfører sig ordentligt og siger tak for mad. Vi er 12 på holdet, og vi har besøgt hinanden, så alle har prøvet at være både vært og gæst.

Vi har snakket om, hvad vi kunne tænke os at gå til, og hvad man kan lave sammen i byen og herhjemme. Vi har også prøvet at gå i byen sammen.

Det er rigtig, rigtig godt. Jeg har lært så meget – også, at vi er vidt forskellige.”

Lige nu har holdet sund sex-uge. ”Vi snakker følelser og forelskelse – og om, at man

skal huske at bruge kondom, når man er i seng sammen. Vi har også talt om, at der er folk, der har svært ved at kontakte hinanden,” siger Else.

**Som Henriettes** kontaktlærer er Else ansvarlig for, at de to sammen udarbejder en plan for Henriettes mål med undervisningen – hvad der er vigtigt for hende, og hvordan hun vil arbejde med tingene.

”Vi snakker løbende om planen og justerer den, og der er afsat tid til, at vi kan snakke mindst en gang om ugen,” siger Else.

”Det er rigtig godt, fordi jeg får lov til at fortælle, hvad jeg gerne vil arbejde med, og hvad jeg gerne vil lave om på,” siger Henriette.

**For at kunne møde til tiden** på CSV Sydøstfyn skulle Henriette op kl. 4.30 om morgenen hjemme på Ærø.

”Derfor ville jeg gerne have plads på kollegiet og startede med 14 dage i bo-praktik. Jeg gik og håbede på at få en plads. Og det fik jeg. Jeg fik endda lov til at få den lejlighed, hvor jeg havde været i bopraktik.

Jeg var rigtig glad, for så slap jeg for den lange rejse frem og tilbage til Ærø. Men det var også et stort skridt, for tidligere har jeg jo boet hos min bedstemor og på Skårupskolen. Nu bor jeg alene, og jeg får ideer til, hvordan jeg kan gøre, når jeg engang skal flytte herfra og have min egen lejlighed.

På kollegiet er der folk, man kan snakke med, og jeg har fået nye venner her. Jeg er med i en madordning, hvor vi på skift laver mad til hinanden.

Vi har lige indført en hjemmeftermiddag og -aften en gang om ugen, hvor vi gør rent samtidig. Bagefter laver vi mad sammen og hygger os.”

**Fritiden bruger Henriette** bl.a. på styrketræning, powerwalking og løb. ”Kollegiet har en løbeklub,” siger hun. ”Vi har også en pige-klub, hvor vi snakker om, hvad vi piger godt kunne tænke os at lave, og vi har planlagt en aften om sex med en sexolog udefra. Ja, og så bruger jeg CSV Sydøstfyns café. Det er en dejlig café med dejlige mennesker. Det er godt at kunne gå derned, hvis jeg keder mig.”

Også på kollegiet har Henriette en kontaktperson, som hun løbende taler med om sine fritidsaktiviteter, og hvordan det går med at bo alene.

**Senere i uddannelsen** vil Else og Henriette sætte fokus på fremtiden og snakke om Henriettes drømme – og hvilke muligheder hun har. Undervisningen vil blive tilpasset de løsninger, som de sammen finder frem til, så Henriette bliver bedst muligt forberedt på fremtiden.

Men allerede nu gør hun sig nogle tanker om, hvad hun gerne vil, når hun er færdig med ungdomsuddannelsen: ”Jeg kunne godt tænke mig at arbejde med dyr, men for at blive dyrepasser skal jeg gennem teknisk skole, og det kan jeg ikke klare,” siger hun.

”Ellers vil jeg gerne arbejde med børn, og hvis det ikke kan lade sig gøre, så på et plejehjem. Da jeg var på Skårupskolen, besøgte vi Vestereng, som er et hjem for handicappede. Jeg faldt for stedet. Det er rigtig søde mennesker, og jeg vil gerne i praktik der engang.

Beboerne er ligeså søde som andre ældre, selvom de er fysisk og psykisk handicappede, og jeg kan godt lide at arbejde med dem og snakke med dem. Jeg er en person, der elsker at hjælpe folk.

Jeg har også en drøm om at få børn. Men ikke lige nu. Først når jeg har en mand og er gift og har hus!”

## Den 3-årige ungdomsuddannelse

Den 3-årige ungdomsuddannelse er for unge med særlige behov. Her får de individuel undervisning, som tager hensyn til den enkeltes faglige, sociale og personlige kompetencer.

Uddannelsen indeholder skoleundervisning, praktisk træning, jobtræning og praktikophold i virksomheder eller institutioner.

Målet er, at de unge bliver gode til at mestre deres hverdag og tage ansvar for deres eget liv.

CSV Sydøstfyn underviser på ungdomsuddannelsen i både Nyborg og Svendborg og har begge steder kollegier for dem, der gerne vil flytte hjemmefra.

Nyborg Afdelingen har en aftenskole for de unge, og Svendborg Afdelingen har klubtilbud hver eftermiddag samt en café, Café Tryk, med forskellige aktiviteter.

I Svendborg har CSV Sydøstfyn eget jobtræningscenter, hvor de unge kan prøve, hvordan det er at være på en arbejdsplads. I Nyborg er der to dage om ugen mulighed for jobtræning i cafeen på Strandvænget.



Henriette sammen med sin kontaktlærer, Else Starbæk Olsen.

# Nu kan jeg læse en avis!

## Projekt Afklaring

Projekt Afklaring er et samarbejde mellem Jobcentret i Faaborg-Midtfyn og kommunens socialpsykiatriske beskæftigelsestilbud, Montagen i Kværndrup.

Projektets mål er at afklare, om sårbare borgere på kontanthjælp kan hjælpes til en eller anden form for arbejde, eller om de i stedet har brug for pensionering.

"Vi anerkender den enkelte, som han eller hun nu er. Gennem samtaler og tætte relationer søger vi at styrke den enkeltes selvværd. Sammen finder vi frem til, hvad han eller hun drømmer om, og hvad der skal til for at realisere drømmen," siger projektmedarbejder, socialrådgiver Helle Hundahl. "Heri indgår de personlige kompetencer som omstillingsevne og indlæringssevne samt de faglige og praktiske kompetencer - om han eller hun kan arbejde, kan møde stabilt og kan samarbejde med andre.

Som udgangspunkt er borgerne her et halvt år, før de kommer videre i praktik, job, uddannelse eller pensionering. For mange er det et løft ud af isolationen, og vi ser ofte projektdeltagere forandre sig fuldstændig. De bliver målbevidste, deltager aktivt i samtalerne og bliver en del af helheden."

**"Nu kan jeg sætte mig og læse en avis. Det har jeg aldrig kunnet før!"**

41-årige Dorthe Lindemann fra Faaborg stråler. Efter kun et halvt år med FVU-undervisning hver onsdag fra 9 til 12 har hun brudt læsekoden.

Hun har også papir på det. For nylig gik hun til eksamen og bestod trin et af fire læsetrin. Men hun vil videre: "Jeg vil helt til tops og bestå alle fire trin," siger hun og tilføjer: "Hvis jeg kan."

"Det kan du," lyder det prompte fra hendes FVU-lærer, Jette Helligsøe Andersen, fra CSV Sydøstfyn. "Du er flittig, ihærdig og målrettet og har ingen problemer med at lære at læse. Du har bare ikke lært det før nu."

**I skolen fik Dorthe** at vide, at hun aldrig ville kunne lære at læse. Som voksen forsøgte hun sig flere gange, men uden synderligt resultat.

Ønsket om at lære at læse var der imidlertid stadig, uden at Dorthe dog vidste, hvad hun skulle gøre ved det – lige indtil sidste

år, hvor Jobcentret i Faaborg-Midtfyn henviste hende til et helt nyt projekt – Projekt Afklaring - på kommunens beskæftigelsestilbud Montagen i Kværndrup.

Projektet er målrettet sårbare borgere på kontanthjælp og skal afklare, om de kan hjælpes til en eller anden form for arbejde eller uddannelse. Som led i afklaringen bliver deltagere med læse- eller talproblemer tilbudt FVU-undervisning, som CSV Sydøstfyn står for.

**Da Dorthe startede** på Montagen, sagde hun med det samme ja tak til læseundervisning. Hun blev testet af CSV Sydøstfyns FVU-konsulent, Vicki Hnida, som kort og godt meddelte: "Du kan lære at læse!"

Dorthe blev rigtig glad. "Jeg har jo brug for at kunne læse, når jeg skal ud og søge arbejde, og jeg har en datter, som jeg gerne vil kunne hjælpe med lektierne," siger hun.

"De tidligere gange, jeg har fået læseundervisning som voksen, har jeg ikke fået den hjælp, jeg havde brug for. Vi skulle bare gå

i gang, og undervisningen foregik oppe på tavlen.

Her foregår undervisningen nede på gulvet. Vi er fem på holdet, og vi er meget forskellige. Her er ingen fælles tavleundervisning. Vi får individuel undervisning – og der er ikke noget pres fra læreren. Hun giver sig tid til den enkelte. Lytter, og går ind i det, som den enkelte har brug for. Vi bestemmer også selv, om vi vil have opgaver for derhjemme.

Det her skulle alle ordblinde og alle med læseproblemer have som tilbud. For det er den individuelle undervisning, der virker. Alt det andet duer ikke."

**Dorthe har** haft mange nederlag i sit arbejdsliv – dels på grund af læseproblemerne, dels fordi hun har epilepsi.

"Jeg har en uddannelse som væksthusholder, og jeg bestod med nød og næppe," siger hun. "Jeg har tidligere arbejdet i gartnerier, og jeg har måttet takke nej til et formandsjob, fordi jeg ikke kunne læse.

Desværre fik jeg vrøvl med mine fingre og var nødt til at skifte erhverv. Men det var svært. Jeg kan godt komme til samtale, men her har jeg pligt til at sige, at jeg har epilepsi – og så får jeg ikke jobbet. De er jo bange for,

at jeg skal få et anfald. Men det gør jeg ikke, hvis jeg kører struktureret og ikke er stresset."

Dorthe prøvede i stedet at tage en uddannelse som social- og sundhedsmedhjælper, men måtte opgive. "På grund af min epilepsi, turde de ikke sende mig ud til borgerne, da jeg skulle i praktik," siger hun.

**Som led** i afklaringsforløbet på Montagen i Kværndrup er Dorthe nu i praktik i Brugsen. "Jeg sætter varer på hylderne og vasker gulv. Mit mål er at få et fast job – helst i et gartneri eller på fabrik."

Hver onsdag er hun på sin plads på læseholdet, og desuden har hun meldt sig til matematikholdet. "Underviseren spørger, hvad jeg har brug for, og det går vi i gang med. Det er mest dagligdags ting – hvor meget mel jeg skal købe, når jeg skal bage en kage, og at lægge varenes pris sammen, når jeg er ude og handle, så jeg er sikker på at have penge nok, når jeg skal betale ved kassen."

**Dorthe har gået** på læsehold sammen med Linda Kristensen, og da Dorthe bestod læsetrin et, bestod Linda det afsluttende læsetrin fire samt matematiktrin to

"Det er godt at være i et felt, hvor nogen er bedre end én selv. Linda er nået så langt, og jeg stræber efter at nå ligeså langt," siger Dorthe.

**Linda er 28 år** og enlig mor til to børn på henholdsvis 4 og 8 år. Jobcentret henviste hende til Projekt Afklaring, fordi Linda gerne ville på revalidering og have en uddannelse som cater, der tilbereder, anretter og sælger mad.

"Jeg skulle bevise for Jobcentret, at jeg kunne møde til tiden og være der en hel dag," siger hun. "Jeg fik god hjælp fra Montagen til at komme i gang, og jeg sagde ja tak til undervisning, fordi jeg gerne ville have lidt sikkerhed, før jeg startede på uddannelsen.

Jeg var rimelig god til at læse, så jeg startede på trin tre og blev rykket op til trin fire. I matematik startede jeg på trin to.

Jeg var stolt, da jeg bestod eksamen i både matematik og dansk. Det var også et godt supplement til det, jeg skulle bevise over for Jobcentret for at kunne starte min uddannelse."

Efter trekvart år på montagen fik Linda grønt lys til uddannelsen og startede i januar i år. "Jeg er rigtig glad for at være kommet i gang, og jeg klarer mig godt," siger hun.

"Der var udfordringer i den undervisning, jeg fik på Montagen. Lærerne fik rusket op i det, jeg havde lært i skolen, og jeg blev forberedt, så jeg kan følge med – også i matematik, som vi har rigtig meget af."

## CSV Sydøstfyn på Montagen

CSV Sydøstfyn har siden 2009 tilbudt ordblindundervisning og undervisning i FVU-matematik og -læsning på Montagen i Kværndrup.

"Det er et tilbud til de af vores brugere, som har behov for det, og gerne vil," siger Montagens leder, Jos Bisschop.

"Mange af vores 72 brugere har ikke meget skolegang og er ofte dårlige til at læse, skrive og/eller regne. De vil ikke kunne gå ud og få almindelig FVU-undervisning, men det er jo essentielt at kunne regne, læse og skrive, og derfor er det fantastisk at kunne være med til at løfte brugerne også på dette felt.

Det kan være det, der lige giver skubbet til at komme videre."

## FVU

FVU – Forberedende Voksen Undervisning – er et tilbud om gratis undervisning i at læse, skrive og regne til alle voksne, som har brug for det.

CSV Sydøstfyn har en stor FVU- og Ordblindafdeling, som bl.a. underviser rundt om på skoler og værksteder.

Underviserne er speciallærere, som er vant til at undervise og understøtte svage og sårbare borgere.

I Nyborg har afdelingen et læsecenter, hvor man kan gå ind direkte fra gaden og aftale tid til en ordblind- eller læsetest.



Dorthe Lindemann (th) sammen med sin FVU-lærer, Jette Helligsøe Andersen, CSV Sydøstfyn, (tv) og Projekt Afklarings medarbejder, Helle Hundahl.

# Kontakt CSV Sydøstfyn

CSV Sydøstfyn - Center for Specialundervisning for Voksne – har afdelinger i Nyborg og Svendborg.

Vi er omkring 80 medarbejdere, og vi underviser omkring 800 unge og voksne med særlige behov fra Øst- og Sydbyn.

Kontakt os og få mere at vide om vores undervisning og tilbud.

## Centerleder

Jens Schrøder

Tlf. 6223 4906

Mobil: 5155 3433

jens.schroder@svendborg.dk



## Vicecenterleder

Jens Storm

Tlf. 6223 4942

Mobil: 2035 9896

jens.storm@svendborg.dk



## Administration

Sekretariatsleder

Mie Britt Petersen

Tlf. 6223 4903

Mobil: 5155 3295

mie.petersen@svendborg.dk



## Senhjerneskedede

Vi underviser borgere med en sent erhvervet hjerneskedede lokalt i de enkelte kommuner samt i Nyborg Afdelingens lokaler, som også huser Nyborg Kommunes klubtilbud – Klub 17 - for senhjerneskedede, der har afsluttet undervisning.

## Nyborg Afdeling og Klub 17

Vejleder

Susanne Fabech

Tlf. 6223 4940 Mobil: 2035 9895

susanne.fabech@svendborg.dk



## Svendborg Afdeling

Vejleder

Karl K. Pedersen

Tlf. 6223 4900

Mobil: 3017 4561

karl.klejnstrup.pedersen@svendborg.dk



## Sindslidende

Undervisning af sindslidende foregår der, hvor kursisterne kommer i det daglige, og hvor de er trygge ved at være – først og fremmest på lokale væresteder.

## Nyborg Afdeling

Vejleder Susanne Fabech

Tlf. 6223 4940

Mobil: 2035 9895

susanne.fabech@svendborg.dk



## Svendborg Afdeling

Vejleder Berit Johnsen

Telefon: 6223 4900

Mobil: 3017 4557

berit.johnsen@svendborg.dk



## Udviklingshæmmede

Undervisningen af udviklingshæmmede foregår primært på de beskyttede værksteder, hvor kursisterne arbejder.

## Nyborg Afdeling

Vejleder

Susanne Fabech

Tlf. 6223 4940

Mobil: 2035 9895

susanne.fabech@svendborg.dk



## Svendborg Afdeling

Vejleder Ole Vind

Telefon: 6223 4900

Mobil: 3017 4806

ole.vind@svendborg.dk



## FVU og Ordblinde

Vores FVU- og Ordblinde-afdeling underviser unge og voksne, der har problemer med at læse, skrive og regne. Afdelingen har læsecenter i Kongegade 5 i Nyborg og underviser desuden på skoler og værksteder.

## Svendborg og Nyborg

FVU-konsulent

Vicki Hnida

Tlf. 6223 4957

Mobil: 3017 6946

vicki.hnida@svendborg.dk



## Den 3-årige ungdomsuddannelse

Uddannelsen er for unge med særlige behov, og vi underviser i Nyborg og Svendborg. Som yderligere tilbud til de unge har vi kollegier, café, aftenskole, klub, haveskole og jobtræningscenter.

Unge multihandicappede elever bliver undervist på Låddenhøj, som er en del af dagtilbuddet Østerhuse i Nyborg.

## Nyborg Afdeling og Låddenhøj

Afdelingsleder

Lisbeth Kudahl

Tlf. 6223 4958 Mobil: 5139 8992

lisbeth.kudahl@svendborg.dk



## Svendborg Afdeling

Afdelingsleder Morten

Overgaard-Larsen

Tlf. 6223 4907

Mobil: 5155 3341

morten.overgaard-larsen@svendborg.dk



## Kollegier, café og klub

Afdelingsleder

Anne-Birgitte Helbo

Tlf. 6323 4905

Mobil: 5155 3291

Anne-Birgitte.Helbo@svendborg.dk



## Jobtræningscenter

CSV Erhverv i Svendborg

Job- og erhvervskonsulent

Bent Damgaard

Tlf. 6223 4900 Mobil: 3017 4558

bent.damgaard.nielsen@svendborg.dk



CSV Sydøstfyn

Kommunernes Specialundervisning

### Svendborg Afdeling

Jernbanegade 10

5700 Svendborg

6223 4900

### Nyborg Afdeling

Skovbrynet 17

5800 Nyborg

6223 4940

csvsydostfyn@svendborg.dk · www.csvsydostfyn.dk